

Slovenski dom

Stev. 37

V Ljubljani, četrtek 15. februarja 1940

Leto V

Razpravljanje turškega tiska:

Zbiranje sil za spopad med Anglijo, Francijo in Turčijo ter Nemčijo in Rusijo - na Kavkazu

Do spopada bi utegnili priti že konec marca - Čemu naj služi utrjevanje sovjetske meje in črnomorske obale

Carigrad, 15. februarja. o. Turški listi so včeraj prvič prinesli članke, v katerih napovedujejo, da utegne francoska, angleška in turška vojska združeno izvesti napad na sovjetska petrolejska ležišča pod Kavkazom. Ti članki so očitno napisani po višjem naročilu. »Son Telegraph« pravi, da bi utegnili do tega nastopa priti že konec marca ali v začetku aprila, zakaj vse kaže, da se bodo vojni dogodki zdaj začeli vrstiti z bliskovito naglico.

Listi obsežno poročajo o organiziranju angleške in francoske vojske na bližnjem Vzhodu in pravijo, da šteje vojska generala Weyganda zdaj že več kakor pol milijona mož, ki so zbrani blizu turških meja.

Ves turški tisk prinaša včeraj in danes podčrtana poročila o tem, da Sovjeti naglo utrjujejo svojo mejo na Kavkazu in pa nekatera pristanišča

ob Črnem morju, zlasti Odeso. Te utrdbe bi lahko služile za obrambo ob morebitnem zavezniškem napadu na sovjetsko petrolejsko ozemlje in ob poskusu, da bi zavezniške armade prijele Nemčijo s Črnega morja čez rusko ozemlje. Še verjetneje pa je, da bodo služile kot izhodišče za združeni nemško-sovjetski napad na Francoze in Angleže v Aziji.

Ce bo Rusija začela vojno z zavezniki, ni dvoma, da ji bodo njene utrdbe služile kot opora pri napadu. Zdi se, da Rusijo k napadu sili Nemčija. Anglija in Francija morata Nemčijo in Sovjete prehiteti in sami izvesti napad, preden bi bila Rusija pripravljena. Zato vsi turški listi pozdravljajo dovoz vedno novih francoskih in angleških ojačenj v Prednjo Azijo, zlasti sedaj, ko se vse trdovratneje širijo vesti o pošiljanju nemške vojske na ruski Kavkaz.

Turški listi poudarjajo dejstvo, da vzbuja vedenje Romunije v Angliji in Franciji vedno večje nezadovoljstvo. Romunijo dolže očitnega sodelovanja z Nemčijo. Pričakovati je treba, da bosta Anglija in Francija v kratkem močno pritisnili na njo zaradi petroleja. Če bi Romunija vztrajala pri tem, da bo pošiljala Nemčiji take količine petroleja, kakor jih Nemci zahtevajo, se bi utegnili zgoditi, da bi Anglija in Francija preklicali poročila, ki sta jih dali lansko pomlad Romuniji glede obrambe njenega ozemlja pred kakršnim koli tujim napadom. Če bi se to zgodilo, bi Romunija bila izročena na milost in nemilost Sovjetom in Nemčiji ter najbrž izgubljena.

Dejstvo, da je Rusija začela s tako silovitim napadom na Fince priča, da hoče čimprej dobiti proste roke za druge vojne akcije.

Trije veliki angleški parniki in dve novi nemški podmornici - potopljene

London, 15. februarja. o. Uradno poročajo, da sta dve nemški podmornici včeraj torpedirali angleški ladji za prevoz petroleja »Gretstid« (10.000 ton), »British Triumph« (8500 ton) in parnik »Sultan Star« (13.000 ton), ki je vozil iz Argentine velik tovor zmrznjenega mesa. Ker so napadene ladje klicale na pomoč, so hitele na kraj napada angleške vojne ladje in letala, ki so začela iskati in preganjati podmornici.

Jutranje uradno poročilo angleškega mornariškega poveljstva pravi, da sta obe podmornici, ki

sta sodelovali pri potopitvi teh parnikov, uničeni. Podmornica, ki je torpedirala parnik »Sultan Star« je bila potopljena že pol ure pozneje in je svojo žrtev preživela samo za ta kratki čas.

Nemški 6201 tonski parnik »Wolfsburg«, ki je bil zasledovan od angleških vojnih ladij ob severni brazilski obali, se je potopil. Moštvo je samo ladjo zažgalo in odprlo ventile, da je vdrla voda v ladjo. Ladja se je v kratkem času potopila. Moštvo so rešile druge ladje.

16. dan strašnih bojov pred Mannerheimovo črto

Finski odpor je navzlic ogromni rdeči premoči nezlomljiv

Helsinki, 15. febr. o. A. Stefani poroča: Napadi na Karelijski ožini se nadaljujejo z vso silo, ne da bi se ustavili samo za minuto. Na finske postojanke se zgrinjajo ogromne množice sovjetskega vojaštva in prvi plazovi izstrelkov. Najhujši napad je še vedno pri Summi. Boji trajajo tudi na drugih delih bojišča, toda navzlic ogromni boljševidski premoči se vsak napad s silnimi izgubami zloži ob finskih črtah. Tisoči in tisoči mrtvih in nešteto uničenih tankov ter drugih vojnih strojev predstavljajo ogromno ceno za brezpomembne in kratkotrajne sovjetske delne uspehe.

Na bojišču pri Summi so Rusi dobili povelje, da morajo za vsako ceno predreti finsko črto. Tu so tla dobesedno čez in čez pokrita z rdečimi mrtvci in ranjenci. Čez nje se brezobzirno pomikajo valovi sovjetskih tankov, ki napadajo finske črte.

Finski odpor na vseh bojiščih je junaški in vztrajen, kakor ga ne pozna zgodovina. Prebivalstvo v notranjosti je mirno in z živim zanimanjem spremlja potek dogodkov ter se pripravlja za nadaljnjo obrambo.

Finska vojska se podnevi na Karelijski ožini samo brani, ponoči pa z nenadnimi napadi preseca Sovjete in jim zadaja hude izgube.

Bitka na tem bojišču predstavlja samo drugo dejanje finsko-sovjetskega boja in je samo en primer ogorčenih sovjetskih napadov. Posebno hudi so boji pri mestu Kekisalmi. Teren je oster in kamenit. Velike stene in skalnate klade tvorijo naravno obrambno črto in veliko zapreko za tanke. Mannerheimova črta se more braniti še mesece, če bodo dobile finske čete pomoč.

Včerajšnje poročilo finskega vrhovnega poveljstva: Sovražnik je nadaljeval s srditimi napadi v Karelijski ožini. Le na odseku pri Sumi se je sovražniku posrečilo zavzeti nekaj naših pomožnih postojank. Toda sovražniki so bili pričakani na postojankah v ozadju. Na vseh ostalih bojiščih so bili napadi odbiti s hudimi izgubami za sovražnika. Na tisoče mrtvih in na desetine razbitih tankov leži med našimi in sovražnimi vrstami. Boji se nadaljujejo.

Severnovzhodno od Ladoškega jezera so naše čete odbile vse sovražne poskuse, da bi prodrl naprej. Več tankov je bilo uničenih. Na ostalih odsekih živa patrolna delavnost. Naše baterije so pri Koivistu zasule z ognjem sovražne oddelke, ki so prodrali po ledu, in so jim pri tej priliki prizadele velikanske izgube in uničile več tankov.

Severnovzhodno od Ladoškega jezera so naše obalne obrambne sile odbile vse poskuse sovražnih oddelkov. Naše letalske obrambne enote so imele včeraj več letalskih spopadov s sovražniki in so uspešno bombardirale sovjetska zbirališča in njihova taborišča. Sovražnik je bombardiral z letali Lahti Kenolu, Orvu in nekaj bližnjih vasi. V mestih je izbruhnil ogenj zaradi zažgalnih bomb. V vojnem pasu je bilo nenavadno živo letalstvo. Bombardiran je bil tudi Viborg. Računa se, da je včeraj več sto sovražnih letal letelo nad Finsko. Po potrjenih poročilih so naši lovci pri letalskih napadih

zabili 17 sovražnih letal. Poleg tega kaže vse, da sta bili še dve letali.

V srednji Finski skuša še ena sovjetska divizija prodreti skozi Finsko, in sicer na njenem najožjem delu. Vendar se zdi, da je ta divizija v nevarnosti, da doživi poraz v odseku pri Kuhmi, okoli 100 km južno od Suomisalmija. Poveljnik finskih čet je izjavil dopisniku Reutersa: Pri Kuhmi imamo proti sebi več kakor eno divizijo. Boj se je začel že prvi dan vojne. Vzdržali smo nekaj tednov ruske napade, toda naše čete so zelo maloštevilne in smo se morali umakniti. Sovjeti so se ustavili pri jezeru in se zdaj utrjujejo, mi smo pa tako začeli pošiljati oglednico za oglednico, da pretrgamo njihove zvez. Čeprav so Rusi pred kratkim dobili ojačenja, je cela ruska divizija odrezana. Kljub vsemu položaj še ni dozorel. Sedanji boji trajajo že dva tedna in ne vidim še konca bojov. Toda Rusi bodo nazadnje odrezani, če ne dobe velikih ojačenj.

Kako se bori finska vojska proti sovjetskim napadom

S pastmi za tanke, z drevjem, z minami, z nezlomljivo vero

Helsinki, 15. febr. o. Finsko vrhovno poveljstvo priznava, da so sovjetske čete zavzele nekaj postojank na Karelijski fronti, vendar misli, da to napredovanje Sovjetov ne bo imelo pomembnejših posledic. Izguba postojank, ki so jih zavzele sovjetske čete, ne vzmernirja, posebno ne, kar se tiče odpornosti Mannerheimove črte, ki je slej ko prej nedotaknjena. Nedvomno je, da so 70 tonski tanki, ki so jih uporabljale sovjetske čete, naredili v začetku psihološki učinek s svojo velikansko jakleno gmo. Toda Finci so se jim kmalu privadili. Finski vojaki so kaj hitro ugotovili, da ti velikanski tanki niso kos finskiim protitankovskim topovom. Na Karelijski fronti mečejo Sovjeti čedalje več novih čet v boj, neupoštevaje izgub. Finci se trdovratno upirajo. Njihovi sovražniki na-

padajo preko zaledenega Ladoškega jezera in v Finskem zalivu, toda obrežne baterije z lahkoto te napade odbijajo.

Na prednjih postojankah fronte pri Summi so Rusi obkoljeni s celo vrsto finskih kladar, pasti za tanke in drugimi obrambnimi sredstvi, razporejenimi v dolžini 17 km. Celi gozdovi so posekani, namesto drevja pa so razprte mreže boječe žice in ovire za tanke, ki pomenijo nepremostljivo oviro. Prav utrdbe so izkopane v zemlji, dobro skrita strojniška gnezda pa pokrivajo skoraj sleherno ped zemlje pred prednjimi ruskimi postojankami. Finski vojaki se zdaj bore s pravim verskim zanosom, ki se zdi, da je zdaj bolj vprašanje ugleda sovjetskih generalov, kakor zadeva vojne strategije.

še, če bi se nov tiskovni zakon ne objavljaj. S tem mnenjem se strinja tudi dr. Marković, ki pravi, da je boljše kar najbolj svobodno tolmačiti sedanji tiskovni zakon in počakati z novim zakonom do boljših časov.

Glede združevanja radikalov pa je dr. Marković izjavil prepričanje, da se bodo vsi radikali združili, razen če nekateri tega iz osebnih razlogov ne bodo hoteli storiti. Za radikale je važno, da se združijo, ker se bliža nova doba političnega življenja v državi, ko bo moglo ljudstvo spet svobodno izraziti svoje mnenje o bodočnosti države. V desetih letih se je v radikalni stranki pojavilo mnogo razpok, vendar pa ni takih ovir, da bi se vse ne dalo več popraviti. Če ne bo drugače šlo, pa bo treba volice vprašati za mnenje in potem se bo videlo, kdo ima večino, ali tisti, ki so za združjenje radikalov, ali tisti, ki so proti združitvi.

Novega tiskovnega zakona najbrže ne bo

Novi sad, 15. febr. j. Pravosodni minister dr. Lazar Marković se je včeraj mudil v Novem sadu, kamor je prišel pogledat Kasacijsko sodišče. Zanimaj se je tudi za željo Novosodčanov, da bi dobili pravno sodišče. Seveda so ga neizogibni čenikarji dobili in ga spraševali o političnih zakonih in zlasti o tiskovnem zakonu. Dr. Marković je izjavil med drugim, da osnutek zakona o tisku sploh še ni gotov. Zakon o zborovanjih in združevanjih je izdelan, vendar pa ga bo prej še obravnaval poseben ministriški odbor. Glede tiskovnega zakona obstaja dve mnenji. Eno zastopa dr. Maček, ki pravi, da so danes razmere okrog nas take, da bi bilo bolj-

Vesti 15. februarja

Predsednik slovaške republike dr. Tiso je včeraj sprejel novega sovjetskega poslanika in izrazil željo po miroljubnem sodelovanju med obema državama.

Precej živi boji so bili včeraj v Posaarju, kjer so Nemci skušali presecatiti Francoze z nenadnim napadom.

Italijanski 5600 tonski parnik »Giorgio Olson« se je potopil zaradi mine ob južnovzhodni norveški obali.

Največji londonski dnevnik »Times« prinaša dolg uvodnik, v katerem z imeni in številkami navaja kaj vse se je zgodilo na Poljskem po zasedbi. Po trditvah tega lista je bilo samo v poznajski pokrajini po zasedbi posamič ali v skupinah postreljenih 5000 ljudi, moških in žensk.

Včeraj je v mnogih krajih Severne Amerike vladal hud snežni metej. V mnogih mestih je železniški, avtomobilski in letalski promet popolnoma ustavljen. Snega je ponekod zamelo 10 do 7 metrov visoko. V državi Ohio so vsi rudniki zaprti, v Virginiji so pa zaprli šole. V samem Newyoriku zmrznilo več sto ljudi.

Ameriške oblasti so odkrile dve družbi za ponarejanje denarja. Ena je ponarejala dolarje za Sovjete, druga pa za Nemce.

Belgijska vlada bo v kratkem razpustila komunistično stranko, nekaj tudi na zahtevo Francije, ker je eno središče francoske komunistične propagande bilo zdaj v Belgiji, drugo v Švici, vodstvo pa v sovjetskem poslanstvu v Parizu.

Za dve milijardi dinarjev zlata so pridobili januarja v angleških južno-afriških rudnikih.

Angleški vojni minister Oliver Stanley je dopotoval na francosko bojišče in bo obiskoval nekaj dni angleške oddelke.

Z 18. februarjem se bo začela selitev Rusov in Ukrajincev iz tistih poljskih predelov, ki so jih zasedli Nemci.

Za poldrugo milijardo dinarjev novih vojnih letal bo kupila švedska vlada, ki zaradi sovjetske nevarnosti naglo izpopolnjuje svojo oborožitev.

22. februarja bodo v Belgradu odprli italijanski kulturni zavod. Slavnostni se bo udeležil tudi italijanski prosvetni minister Bottai.

Silovit snežni vihar je zadaja dva dneva na Madžarskem onemogočil vsak promet.

Prvi predsednik ruske republikanske vlade Kerenki, ki je svoje čase omogočil boljševikom, da so vzeli oblast v roke, je izjavil ameriškim časnikarjem, da bo kmalu odpotoval v Evropo ter se z angleškimi in francoskimi voditelji pogajal o bodočnosti demokratične Rusije, katero morata Anglija in Francija osvoboditi sedanje vlade, kakor sta si to namenili za Nemčijo.

Nemška vlada je izdala zdaj uradno sporočilo, da bo nemško prestolnico obiskal poseben odposlanec predsednika Roosevelta, ki bo sprejel pri kanceliji Hitlerja in zunanjem ministru Ribbentropu.

Na protest, ki so ga ameriške države vložile pri Nemčiji zaradi pomorske bitke pred Montevideom, je zdaj nemška vlada odgovorila, da se njene vojne ladje kar najstrožje držijo splošnih mednarodnih določil, da pa je treba ta določila zaradi novega svetovnega položaja preurediti. Določila o nevtralnem pasu vzdolž ameriške celine služijo samo Angliji in Franciji in jih zato Nemčija ne more priznati.

Včeraj popoldne je v Rimu začelo že tretje leto snežiti.

Voditelj romunske mladinske organizacije »Straža Carele«, minister Sidorovici, bo danes dopotoval v Rim, kjer mu pripravljajo slovesen sprejem. Sidorovici bo gost italijanske fašistovske stranke.

V Rimu govore, da bo madžarski zunanji minister Csaky v kratkem spet obiskal Italijo in se sešel z italijanskim zun. ministrom Ciano.

V brazilskem pristanišču Pernambuco je zdaj zasediranih 10 velikih nemških ladij, natovorenih z dragim blagom. Ladje čakajo ugodnega trenutka, da bi pobeegnile proti domu, ker vse težje zmagujejo plačilo pristaniških pristojbin. Te pristojbine znašajo za vse nemške ladje, kar jih je po nevtralnih pristaniščih, dnevno kakih 45 milij. din, ki jih mora Nemčija plačati ali v zlatu ali v tujem denarju, katerega ji tako manjka.

Uprava vatikanske države je sklenila na svojem ozemlju uvesti omejitve porabe nekaterih živil, zlasti kruha, sladkorja, kave in masla ter tobaka in bencina.

Slovaški vojni minister general Čatloš je izjavil, da je v slovaški vojski zdaj samo 10 nemških častnikov-učiteljev.

Admiral Byrd se je včeraj oglašil s svojega oporišča na Južnem tečaju in sporočil, da je magnetni tečaj spremenil svojo lego v primeri z lego 1909 in se pomaknil proti zahodu ter se zdaj giblje v območju 10 milj. Dajfe je Byrd sporočil, da je zahodno od Male Amerike našel dva ugasla ognjenika.

Angleška vlada je dovolila nabiranje prostovoljcev za Finsko

London, 15. febr. o. Angleška vlada je včeraj sporočila poslanski zbornici, da je spremenila dosednji zakon o stopanju angleških državljanov v tuje vojske. Vlada je to storila zaradi tega, da bi omogočila Angležem, da se priključijo v finsko armado in bi s tem pomagala Finski.

Takoj po razglasitvi tega vladnega sklepa, je finsko poslanstvo v Londonu odprlo urad za vpisovanje prostovoljcev, katerih se je dozdaj prijavilo 2000. Med njimi so moški in ženske vseh starosti. Prostovoljci bodo nosili zeleno uniformo z napisom »Mednarodna brigada«.

Zastopnik finskega poslanstva v Londonu je izjavil čenikarjem, da je finska vlada zadovoljna z uspehom akcije za nabiranje prostovoljcev.

Finskemu poslanstvu se je včeraj prijavilo tudi 350 Madžarov. Njihov odposlanec je zastopniku poslanstva izjavil, da so se madžarski prostovoljci zakleli, da bodo pobili vsaj deset boljševikov.

Finska vlada bo tuje prostovoljce uporabljala zlasti za zvezno in varnostno službo v zaledju.

Včerajšnji dan je banski svet razpravljaj o prosveti

Ljubljana, 15. febr.

Iretji dan letošnjega zasedanja banskega sveta je veljal prosveti. Najprej je podal referent načelnik prosvetnega oddelka dr. L. Sušnik.

Iz poročila načelnika prosvetnega oddelka posnemamo, da je bilo v naši banovini s 1. novembrom 871 ljudskih šol, t. j. 3 več kot prejšnjega leta. Poleg zasebnih, zaslišnih in specialnih šol imamo tudi 55 otroških vrtcev. Poleg tega je še 12 ustanovljenih, a ne odprtih ljudskih ljudskih šol (ker zanje še niso pripravili prostori).

Število oddelkov se je od 1. novembra 1938 do 1. novembra 1939 povečalo za 83 na 4.249. Vse ljudske šole, vrtci in zavetišča imajo 2937 učilnic, kar pomeni v primeri s prejšnjim letom povečanje za 68, manjka pa še vedno 1312 učilnic. Število učnih oseb se je zmanjšalo od 4377 na 4332, ker je bilo 39 učiteljev prevedenih v šolsko upravno službo za šolske reference in šolske tajnike.

Število otrok v ljudskošolskih edinicah se je povečalo za 676 na 188.136. Šolski obisk je znašal 88,1%. Preteklo šolsko leto ni izdelalo 18,8% vseh otrok.

Glede manjšinskega šolstva je treba navesti, da se pri nas spoštevajo vsi zakonski predpisi in ministrski odloki. Nemška in madžarska manjšina pri nas nimata dovolj znanega naravnega prirastka. Zaradi premajhnega števila učencev so bili v tekočem letu ukinjena 4 nemški manjšinski oddelki.

Na 1 učilnico odpade sedaj 63 otrok, dočim je prejšnje leto prišlo na 1 učilnico 66 otrok, kar je vsekakor izboljšanje.

Trenutno se gradi 12 novih šolskih poslopij. Šole so lani dobile za zidanje od države 180.000 dinarjev, od banovine podpore 1.326.730 din, od banovine brezobrestno posojilo 555.000 din. Po stanju sredi leta 1939 je na šolskih poslopijih še 49,6 milijonov dinarjev dolga.

K vzdrževanju ljudskih šol je omeniti, da so se prispevki upravnih občin zvišali za 1,2 na 10 milij. din, banovine pa za 1,75 na 17,3 milij. din, dočim znaša preračun za ljudske šole samoupravnih mest 2,5 milij. din.

Pri meščanskih šolah je naraslo število za 1 državno šolo na 43 državnih in 8 zasebnih šol. Število vpisanih učencev in učenk se je zmanjšalo za 177 na 10.488. Ker primanjkuje okrog 60 učnih moči, je banovina naprosila ponovno pri ministrstvu za kredit 390.000 dinarjev, da bi lahko nastavlja honorirane moči.

Število učencev na srednjih šolah se je povečalo za 337 na 8050, število učenek pa zmanjšalo za 24 na 4007. Število oddelkov je naraslo na 11. V Ljubljani sta potrebni še dve gimnazijski poslopji.

V pretekli sezoni je delovalo v Sloveniji 6 ljudskih univerz. Razveseljivo je, da je število poslušalcev naraslo.

V naših gledališčih se je število prodanih vstopnic lani povečalo za 4470 na 220.704. Število predstav na ljudskih odrih je padlo, naraslo pa je število prodanih vstopnic. Kinematografe je obiskalo lani 2.365.661 oseb. V naši banovini imamo 2791 knjižnic, ki imajo 2.072.056 knjig, izposodile pa so te knjižnice v teku leta 1939 1.526.111 knjig. Avgusta 1939 je bilo v Sloveniji 6062 društev z 2482 odseki. V naši banovini imamo 634 gasilskih, 214 prosvetnih, 108 sokolskih, 40 planinskih, 18 zdravstvenih, 16 počitniških in 69 drugih društvenih domov. Gradi se pa še 60 domov. Za ljudsko prosveto je banovina žrtvovala od 1. novembra 1938 do 1. novembra 1939 2.025.740 din.

Poročilo dalje navaja vzpodbudne številke o razvoju in številu članstva pri naših mladinskih organizacijah. Pri debati se je najprej oglašil k besedi banski svetnik dr. Sajovic (Kočevje), ki je podčrtal potrebo, da bi se za našo kmečko mladino ob zimskih mesecih uvedle posebne obvezne »kmetijske nadaljevalne šole«. Za njim je dr. Kamušič iz Ljubljane pldiral za popolno medicinsko fakulteto v Ljubljani. Po njegovem govoru je bila ob navdušenem ploskanju in odobravanju banskih svetnikov sprejeta naslednja resolucija:

Banski svet dravske banovine ugotavlja, da je za splošni dvig zdravstva v Sloveniji in v državi neobhodno potrebna popolna medicinska fakulteta v Ljubljani. Zaradi tega predlaga, da se

1. spremeni zakon o univerzah iz l. 1930 na ta način, da se črta § 51, ki določa omejitve ljubljanske medicinske fakultete na štiri semestre, 2. da se predvidi v državnem preračunu za l. 1940-41 potreben kredit za postopno izgraditev in izpolnitve ljubljanske medicinske fakultete.

S tehničnimi besedami so posegli za njim v debato še banski svetniki gg. Novak (Šoštanj), Tovšak (Slovenjgradec), Rozman (Maribor), Serbinek (Maribor), Zorenč (Smarje pri Jelšah), Prelog (Ptuj), Sadravec (Ormož), Umnik (Kranj), Kolman (Maribor - desni brez) in Planina (Skojka Loka). Pri popoldanskem zasedanju pa je kot prvi povzel besedo g. Zupanc (Novo mesto), za njim pa so se s tehničnimi izvajanjem razvrtili še gg. banski svetniki Likar (Krško), Marolt (Ljubljana-okolica), Deželak (Laško), Kugovnik (Dravograd), Kuder (Celje) in Križnik (Trbovlje), ki je krasno zavrnil neke »na-

cionalne« kroge pri nas in njihova glasila, ki na rafiniran način dajejo potuho komuniizmu. Za svetnikom Križnikom sta govorila še gg. Bitnar (Crnomelj) in Arnez (Jesenice). Končno pa je spregovoril še ljubljanski župan dr. J. Adlešič, ki se je z vznemirjenimi besedami zavzel za podporo naši »Akademiji znanosti in umetnosti«. Za svoje visoko kulturno in znanstveno delo bi Akademija rabila letno pol milijona dinarjev. Gospod ban je prvotno postavko 60.000 din zvišal na 100.000 din. Toda to je premalo. Stopimo skupaj: ves narod naj vzdržuje Akademijo znanosti in umetnosti. To bi se dalo izvesti takole: Imamo štiri avtonomne občine, Ljubljana bi dala 50.000 dinarjev, ostale tri avtonomne občine pa tudi 50.000 din. Zupanska zveza, mislim, bo tudi lahko zbrala 100.000 din. Prijatelj g. Novak, predsednik Zupanske zveze bo lahko izvedel to akcijo. Tako bi zagotovili naši Akademiji 300.000 din. Ostalo bi dala država in zasebniki.

Razprava o preračunu tehničnega oddelka

Ob šestih zvečer je prišel na vrsto preračun tehničnega oddelka, o katerem je podal poslovno poročilo načelnik mž. F. Rueh.

Tudi letos so bila sredstva omejena, zlasti krediti za nove zgradbe. Zato bo treba tudi vbodoče

kriti izdatke za nove zgradbe predvsem iz skladov in posojil.

Sedaj oskrbuje tehnični oddelak 615.560 km državnih cest, s 1. aprilom pa se bo povečalo na 895.496 km, ker so bile za državne ceste proglašene nekatere banovinske ceste. Krediti za vzdrževanje drž. cest za 1939-40 samo 5,95 milij. din) so tako malenkostni, da ne zadostujejo niti za posipni material.

Modernizacija in preureditev drž. cest se je pri nas začela. Da se delo pospeši, je ministrstvo za gradbe ustanovilo 4 terenske sekcije. Na gorenski cesti so končana dela pri rekonstrukciji mostu v Kranju, dela na odsekih Jevca-Labore in Kranj-Naklo so pa toliko napredovala, da je promet na njih že odprt. V poletju bo gorenska drž. cesta od Ljubljane do Podvina, kjer se priključi na modernizirano ban. cesto Podvin-Lesce, modernizirana odnosno urejena za brezprašni promet. Pri Mariboru so dokončana tlakovalna dela na cesti Pesnica-Maribor, oddana pa so tudi dela za odsek-Maribor-Fram. Za odsek Jezica-Domžale je razpisana ponovna licitacija.

V oskrbi samoupravnih oblastev je 13.523 km banovinskih cest in dovoznih cest k žel. postajam.

Drug pripomoček za pravilno strokovno vzdrževanje cestnega omrežja so cestni gradbeni stroji, ki se vsako leto izpopolnjujejo v okviru razpoložljivih kreditov. Število banovinskih cestarjev se je zvišalo na 670 in bo že leta 1942 število cestarjev zadostno.

Razprave o preračunu tehničnega oddelka se danes nadaljuje.

Ljubljana od včera do danes

Zdaj nam jo je pa pošteno zagodilo. Kdo bi si mislil, da bomo letos deležni še takšnega mraza kakor nas je zdaj obiskal! Mislili smo, da smo zimski rekord že pospravili za to leto, pa ti kar nenadoma spet pritise mraz kakor ga v Ljubljani že nismo poznali prav od leta 1929! Davi smo v Ljubljani namerili —21,2° C, na aerodromu pa so imeli celo —23,2° C! Skoraj toliko ga je bilo tudi v Mariboru (—23° C) in tudi v Celju so se odrezali, saj je davi termometer kazal —24° C. Po Savinjski dolini imajo skoraj povprečno po 25 do 26 stopinj pod ničlo. Potniki pripovedujejo, da je popolnoma zamrznila voda pri vseh mlinih in žagah, vedo pa tudi povedati, da sta sneg in tale nenadni, strupeni mraz naglala celo najbolj plašne poljske in gozdne živali v neposredno bližino hiš. Prav do hiš zdaj prihajajo jajci in srne.

Hudi mraz pa je napravil že tudi precej zmed v prometu. Vlaki prihajajo z večjimi zamudami. Marsikje po državi so prekinjene telefonske zveze. Tako na primer jutraj ni bilo mogoče dobiti zveze celo na tako važni progi kakor je zveza Ljubljane z Belgradom.

Kaj bo, če bo šlo tako naprej? Še danes naj ne odneha, pa bomo v Ljubljani jutri že prav gotovo posekali znameniti »mrazotni« rekord iz leta 1929, ko smo v Ljubljani namerili dozdaj najnižjo temperaturo —26,7° C. Ljudje se danes kar prav nič ne obotavljajo zunaj, napol v teku opravijo svoje posle in gledajo, da se čimprej zateko na gorko. Kdo pa bi se tudi zamujal na planem v tem bridkem mrazu, ki človeka nehoti prisilji k solzam, komaj nekaj časa hodi po cesti! Čimprej v zakurjeno sobo — po tem pravilu se danes v mestu ravna vse. Nekateri se že sprašujejo, le kakšno bo jutri, če danes mraz še ne bo odnehal. Mladi rod, ki je ves prežet s športno mislijo, pa si na tihem še želi (tudi tu se pozna športna asermsenost misljevnanja), da bi bil jutri mraz še večji, da bi posekal rekord iz leta 1929! Takšna ti je tale sodobna mladina!

Ljubljanski Delavski dom

Tam na oglu Gosposvetske in Bleiweisove ceste stoji Delavski dom, ponosna, delavcem namenjena stavba. Prvi trakt je bil dograjen leta 1933, ter je stal 4.398.855 dinarjev. Pokazalo pa se je, da je poslopje premajhno, zato je ljubljanski mestni svet najel pri javni borzi dela novo brezobrestno posojilo v znesku 1.870.000 din in pri Mestni delavski zavarovalnici posojilo 140.000 din. In dne 30. oktobra 1937. je bil odprt ženski oddelk doma.

V Delavskem domu je delavski azil, javna kuhinja in javna borza dela. Dom ima zdaj 134 sob z eno posteljo, 23 z dvema, 9 s tremi, eno s štirimi in 4 z večposteljami. Skupno 171 sob z 255 posteljami za najemnike ter s 30 posteljami za uslužbenke. Mesečna najemnina se giblje med 100 in 150 din. Sprejeti so le prosilci, katerih mesečni zaslužek je manjši od 1200 dinarjev.

Javna kuhinja izda povprečno 700 porcij dnevno. Gostom so na razpolago štiri vrste hrane: opoldne po 2, 3, 4 in 6 din, zvečer pa po 2, 3 in 4 din. Delavski azil in javna kuhinja se vzdržujeta iz lastnih sredstev, le za amortizacijo gradbenega posojila skrbi mestna občina. To imenito socialno ustanovo so obiskale že številne tuje delavski delegacije, ki so igrazile o njej nadvse pohvalno.

Vlaki imajo zamude

Zaradi hudega mraza so imeli vlaki danes velike zamude. Tako je prispel v Ljubljano jutranji Orient-Simplon ekspres z 200 minutno zamudo,

belgrajski brzovlak pa s 120 minutno zamudo. Prav tako velike zamude imajo tudi drugi mednarodni vlaki. Lokalni vlaki imajo zazdaj le manjše zamude, od 20-30 minut. To pa je pripisati dejstvu, da morajo vsi vlaki voziti z zmanjšano brzino.

Zamrznjen tramvaj. Davi ob 7,15 niso mogli vozovi cestne železnice voziti pod mostom na Šmartinski cesti proti Sv. Križu, ker so bile tračnice popolnoma ledene od vode, ki jo izpuščajo lokomotive na mostu. Kakor vedno, je ta voda tudi davi kapala na tirnice in pri hudem mrazu sproti zmrzovala, da je bila vožnja zaradi ledu nemogoča.

Nesreče in poškodbe

V ljubljansko bolnišnico so se včeraj prišli zdraviti naslednji ponesrečenci:

Brezposelni delavec Lovšin Franc, ki se je vsek al v roko.

Pismošojca Mulej Matija iz Radovljice, ki je padel na cesti ter si zlomil nogo.

Delavec iz Ljubljane, Anton Loboda, ki ga je pri delu pritisnil hlood tako močno na roko, da mu jo je hudo pomečkal.

Jože Stenovec, posestnikov sin iz Mavčič, ki se je nekaj igral s flobertom, pa se mu je orožje sprožilo ter si je obstrlel nogo.

Pozor pred bosanskimi prodajalci preprog!

Maribor, 14. februarja.

Zadnje čase se je pojavila v Mariboru skupina prebrisanih bosanskih prodajalcev preprog, ki so že nekaterim Mariborčanom napravili velike skrbi. Ker so sedaj svoje delovanje prenesli tudi v okolico in na deželo, je potrebno, da posvarimo ljudi, da jim ne nasedajo. Baj je 12 prodajalcev, ki ponujajo ljudem naše domače perzijske preproge. Pravijo, da so jih prinesli iz Bozne in da jih prodajo po ceno, samo da bi jih spravili prej v denar ter se vrnili domov. Silno gladko jim teče jezik in že s samim govorjenjem prepričajo kupca. Svoje dokaze pa podkrepijo še z naročilno knjigo, v katero so vpisali sami imena raznih imenitnih mariborskih meščanov, ki da so od teh Bosancev kupili preproge po 10, 15 in 20 tisoč din. Seveda v resnici niti eden od napisanih preproge ni kupil. Tuda z njihovimi imeni v knjigi doseže prodajalec svoj namen ter se bolj prepriča kupca. V resnici pa kupujejo ti Bosanci preproge v Mariboru pri neki tvrdki, kjer jih plačajo povprečno po 4500 din kos. Za ta denar bi dobil preprogo pri omenjeni tvrdki vsak kupec, če bi se le sam potrudil k njej. Pride pa Bosanec s preprogo na njegov dom in takoj presodi, po čem mu bo lahko preprogo prodal. Enemu nastavi ceno na 10.000 dinarjem, drugemu več ali manj, še nobene pa niso prodali izpod 6500 din, eno so pa prodali nekemu podeželskemu kupcu celo za 15.000 din. Ljudje pač nimajo pojma, kakšna je cena naših domačih perzijskih preprog ter zato plačajo tako ogromne vsote, ker so mneja, da bodo pač najboljše naložili svoje prihranke v tako predmete, ki bodo za trajno obdržali svojo vrednost. Ogromni so dobički, ki jih delajo ti prodajalci preprog. Je to že naravno sleparstvo na račun naših lahkovernih ljudi, škoda pa povzročajo tudi mariborskim trgovcem. Potrebno bi bilo, da bi oblast proti prodajalcem energično nastopila.

Filmi

»Strah na gradu« (Union). Duhovita filmska satirična groteska, delo slovitega francoskega režiserskega pionirja Renéja Claira, čigar filmi so prinesli pred leti s svojo naravnostjo in preprosto živostjo, revolucijo v francosko proizvodnjo (»Pod pariškimi strehami«, »Milijon«, »Svoboda je naša« itd.). To zadnje večje Clairjevo delo je stvar čisto posebne vrste, polna finega humorja in še finejše satire na sodobno življenje. Zasnovana je na naslednji zamisli: Škotski plemiški sin, ki ni znal braniti časti svojega rodu in je neslavno končal, mora za kazen po smrti toliko časa strašiti po rodnem gradu, dokler ne bo dobil katerega svojih dednih sovražnikov in ga prisilil k zadoščanju. Duh straši 200 let in doživlji, da poslednji njegovega rodu zapije grad in ga mora prodati ameriškemu bogatašu. Ta ga da razdreti, kamenje prepeljati v Ameriko in tam na novo postaviti ter amerikanizirati s pristnim kramarskim okusom. Strah mora seveda potovati z gradom v Ameriko, kjer se nazadnje reši za kletve in zapusti ves srečen ta zmešan svet. V to vsebinsko ogrožje je pa vnešenih toliko originalnih rezijskih in vsebinskih bliskov, zbadljivosti, norčevanja in grotesknih situacij, da delo pripravlja tenkočutnemu gledalcu užitek, kakršnega nismo zlepa deležni. Vodilni igralci z Robertom Dontom in Joano Parkerjevo so na mestu, da zlepa ne v kateri stvari tako.

»Banjo in kitare« (Kino atica). Muzikalna komedija povsem ameriškega sloga, vendar taka, da lahko razvedri tudi evropskega gledalca. Zgodba je v kratkem tale: potujoči pevec zaide na farmo, kjer ga slučajno odkrije gledališki agent, ki mu poskrbi za veliko kariero ter ga proglasi za pristnega cowboya z Divjega zapada. Pevec pa je dejansko nedolžen Newyorčan, ki ima eno posebnost — neizmeren strah pred živalmi: pred oslom, pred golobi, pred piščeti in seveda tudi pred konjem. Vrsta komičnih situacij se izemizi iz te pevečeve posebnosti, dokler na koncu hipnotiziran ne sede na konja in v areni junaško ne premaga divjega bika. Sledi seveda obilnat happyend. Dovipnost v tem delu družbe Warner Brothers, pa ima prav opazne znake satire na ameriške razmere, zato ne učinkuje banalno. V glavnih vlogah nastopajo Dick Powell, Dick Foran, Ann Sheridan, Pat O'Brien in Priscilla Lane (glavna ženska vloga), ki jo pri nas poznamo iz filma »Štiri hčerke profesorja Lempe« (tam je nastopila z dvema svojima sestrami).

Tudi fantje in moške pomagajo zasledovati Haceta

Celje, 15. februarja.

Takoj po umoru orožnika Medena se je Haca pojavil v Črnem vrhu pri Vranskem okrog sedmih jutraj in sicer pri posestniku Vinku Dorbešu. Haca je stopil v hišo gologlav. Posestnik mu je obvezal mezinec desne roke, katerega je imel vsega razstreljenega. Haca je bil zelo dobro razpoložen, se je temeljito najedel in plačal račun — 5 dinarjev. Še isto dopoldne se je okrog 11 oglašil pri mehaniku Pepelu v Ojstriški vasi pri Sv. Jurju ob Taboru. Tu si je dal popraviti samokres. Takoj nato je neznanokam izginil. Posestnik Dorbež in mehanik Pepel sta po sliki, katero so jima pokazali orožniki, takoj spoznala Haceta.

Vso noč so orožniki in policijski agentje zasledovali razbojnika, ki se je po vsej verjetnosti zatekel v kako hišo, kjer ga ljudje skrbno skrivajo pred zasledovalci. Navzile strahovitemu mrazu, saj je bilo ponoči 25 stopinj pod ničlo, so neumorno stikali za njim orožniki. Več policijskih agentov in orožnikov je tudi ozeblo. Orožnikom so se pridružili tudi številni kmečki fantje in moške, katerim je oblast dala puške, da bodo pomagali pri zasledovanju. Kakor kažejo vsi znaki, se nahaja Haca sedaj nekje v bližini Polzele.

Skozi okno ustrelil trgovca

Kamnik, 15. februarja.

Včeraj zvečer se je znani trgovec v Stahovici pri Kamniku Prodnik Franc po končanem delu vzel v svoji sobi k pisalni mizi, da bi uredil svoje račune in napisal nekaj poslovnih pisem. Zatopljen v delo pa niti najmanj ni slutil, da ta čas preži nanj zločinski oko. Zunaj hiše je iskal primeren trenutek, da bi svoje zločinsko delo izvršil. Ko se je Prodnik ravno zvravnal, je počil strel in Prodnik se je brez besede zgrudil mrtev. Strel ga je zadela v prsa. Neznani zločinec je bil prežal pred oknom in ustrelil skozi šipe.

Nihče ne ve pojasniti razlogov tega zločina, ker pač nihče ne ve za morilca. Nekateri so vrgli sum na Haceta, toda po poročilih iz Savinjske doline o gibanju tega razbojnika je treba to domnevo zavreči. Po mnenju domačinov pa je treba ogabnega morilca iskati kar v bližini. Orožniki so začeli s preiskavo.

Smrt vznemirja Craigley College

Čudno se mi zdi samo zato, ker ete tako nespametni!

»Saj si tudi sam ne znam tega dobro pojasniti,« je odvrnil Harvey Nettlon. »Edini razlog bi bil menda to, ker sem zvedel, da je govoril na samem z Vami več kot pol ure.«

Sofija ni odgovorila, temveč je ponovno pritisnila obraz k oknu. Harvey Nettlon je pristopil k njej, jo obziral prijel za lakti in prisilil tmoglavko, da se je obrnila tako, da sta ei drug drugemu gledala naravnost v oči. Zdelo se je, kakor da je Nettlon izgubil smisel za svoje običajno prezirljivo vedenje. Smelo je gledal vanjo in približeval svojo odločno brado.

»Nekaj bi vam rad povedal...« Sofija je odločno njegovega glasu skoraj omajala. Privrkat je v njem videla človeka, ne samo dobro oblečenega lutko iz izložbe. Zares, ta dan ji je prikazal znane osebe v novi luči. Najprej MacPheya...

sedaj pa Harveyja Nettlona. Izmikala se je, stopila h klavirju in začela božati Beethovenovo poprsje iz mavca.

»In sicer?« je vprašala.

»To mi je, ne vem zakaj, zelo težko povedati. Ze več tednov se ne morem odločiti, pa je stavek vendar čisto preprost... Celu Pamberley bi ga mogel slovnico analizirati. Ljubim Vas...«

Zmedano se je nasmehnil.

19

vikrat slišal, se mi je zdelo čisto smešno.

Približal se je ji, toda Sofija mu je jezno pokazala hrbet:

»In Vi, kakor se sami pišete, se upate smejeti imenu drugih? Nettlon! Kaj mislite, da je to lepo?«

Profesor angleščine se je zasmehal: »Kakšna škoda, ker Vam moje ime ne ugaja! In jaz sem vam hotel predlagati, da ga sprjemete za svoje s tem, da bi postali moja žena!«

»Vaša žena!«

Beethoven je padel.

»Jaz se sploh ne bom omožila!«

»To se pravi, da se ne bošote poročili z menoj! Kaj mi zamerjate?«

»Kaj Vam zamerjam?«

»Da. Katere so moje največje napake razen imena?«

Sofija je imela že na koncu jezika, da bi mu očitala nočni obisk nepoznane ženske, pa se je še pravčasno vzdržala.

»O, dosti malenkosti je, ki me ovirajo, da bi... da bi se zanimala za Vas!«

Profesor angleščine je potegnil cigareto iz tobačnice in rekel:

»Trenutek, prosim, da se okreplam!«

Začel je kaditi.

»Torej, začnite z ognjem!«

»Predvsem,« je rekla Sofija in spustila pogled svojih lepih sivih oči, »ste vse preveč uglajeni, preveč zlikani in preveč korektni! Kaj hočete? Tako dovršeni vozli na kravatah me vedno puste hladno, prav tako, kakor Vaš oksfordski naglas... Vem, da govorim kot institutka. toda še ne bom

kđaj poročila, bom vzela takega moža, ki dela kaj bolj romantičnega, ne pa uči otroke, kako morajo brati angleške klasike...

Po možnosti kakega tujca... Morda zato, ker sem sita življenja v Craigleyju.

Zakajnilo se je ji in zmedena je opazila, da je podala precej verno sliko MacPheya.

»Nikar mi ne zamerite,« je nadaljevala, »če sem tako neumna! Toda mislim... zdi se mi... vidim, da ste preveč Anglež.«

Nettlon je ravnoposlušal. Ko pa je končala, je bruhnil v smeh.

»Jaz, da sem preveč Anglež? Preveč dostojen? Ali je to vse? Zares vse?«

»Ne,« je užaljeno rekla Sofija. »Če se bom kdaj možila, bom vzela človeka, ki se mi bo zdel bolj iskren kakor Vi. Razumem, da niste prisljilni vsakomur pripovedovati svojih osebnih stvari, toda vidim, da ste vendar pretiravate v tem Vašem molku o preteklosti in o družini. Potem pa tisti pisalni stroj! Vsek večer se zaklepate v svojo sobo s tem strojem in se delate tajnostnega! Pa tudi to se mi ve!«

Ugriznila se je v ustnice.

»So še druge stvari, ki jih menda hranita zase!«

Nettlon je prebledel.

»Prisegam Vam, da imam opravičljive razloge za vse, kar sem vam morebiti v mojem vedenju zdaj nenavadno,« se je začel braniti.

»Tu ne morem prav ničesar spreminiti... vse dotlej, dokler stvar ne bo zrela! Vurjte mi na besedo: nisem noben licemerec, kakor si mislite!«

»Nai Vam veriam na besedo?«

Arktik na umiku

Zdaj, ko smo v nedavno preteklih dneh doživeli prvi polarni mraz, ko je temperatura padla ponekod na deželi skoraj na -30°C , nam bo bolj težko verjeti, da je arktik na umiku, in sicer od leta do leta bolj, vendar je to resnica. Potrjujejo jo izsledki meteoroloških postaj na otokih in obalah Severnega ledenega morja, in to ne samo v Evropi, ampak tudi v Sibiriji in v Severni Ameriki. Zadnja leta so se v naših dnevnikih neprestano ponavljale vesti, da vlada zlasti v zahodni Evropi — v Franciji, v Angliji, na Nizozemskem in na Norveškem ter celo na Islandiji — pravo pomladno vreme, medtem ko je v Srednji Evropi vladal mraz z ledom in snegom. In ne samo v zahodni Evropi, celo pri nas smo imeli zadnja leta izredno mile zime. Hujši mraz je trajal vedno le nekaj tednov ali celo samo nekaj dni, nakar je sledila spet prava pomladna zima, na veliko nevoljo armade naših smučarjev, ki si je želela snega. Le letošnja zima obeta postati v tem oziru izjema. To pa samo v Evropi, in še tu samo na nekaterih točkah. Z drugih severnih celin, in zlasti iz severne Azije poročajo spet o izredno mili zimi, ki v resnici ni nikakoli zima več. Saj so našli v osrednji Aziji, kjer je navadno vladal v tem času zaradi njene velike oddaljenosti od morja krajši mraz kot na severnem tečaju, že dni 30 stopinj nad ničlo, kar predstavlja že pravo poletno vročino. (V Ljubljani je najtoplejši mesec julij in tedaj doseže temperatura povprečno 20 stopinj). O izredno toplem in sončnem vremenu poročajo tudi iz Sibirije, kjer bi po naših pojmi morala vladati zdaj prava sibirski zima.

Nekateri vremenslovci v zahodni Evropi pripisujejo zaslugi za izredno mile zime zadnjih let Zalivskemu toku, ki že od nekdaj predstavlja centralno kurjavo za vso zahodno in severno Evropo, kakor znano. Baje se je Zalivski tok zadnja leta še bolj razgrel v Mehiškem zalivu, kjer je njegova zibelka, in to zaradi izredno jasnih in vročih poletij, ko sonce navpično žge na gladko vodno gladino od neštetiht otokov in polotokov zaprtih v zavaranega zaliva. Vendar pa se umika arktično področje dalje na sever tudi tam, do koder vpliv Zalivskega toka doslejš ni segal, torej na sibirskih in kanadskih obalah Severnega ledenega morja. Vremenslovci stojijo tukaj pred uganko, ki je zaenkrat še ne znajo razrešiti in razložiti.

Značilno za klimatične in ledne izpremembe v severnem polarnem področju je dejstvo, da so v zadnjih letih prvič mogli obpluti otoke Franc Jožefove dežele, katerim se prej nobena ladja ni mogla približati zaradi ledu.

Umikanje polarnega pasu dalje na sever pa povzroča zanimive in važne posledice v življenju pokrajin in ljudstev, ki pridejo pri tem v poštev. Na Laponskem med laponskimi pastirji je nastala zmeda zaradi zimskih pašnih pogonov njihovih jelenjih čred, kajti zaradi toplejšega podnebja mnoga jezera sploh ne zamrznejo več pozimi in je treba izbirati za jelenje črde nova pota. To pa povzroča oblastvom vseh treh držav, ki se stikajo v teh krajih — Švedske, Finske in Norveške — mnoge pravne težkoče, kajti laponske pašne poti so bile že stoletja dolgo trdno določene in z zakoni zaščitene, obanem pa so bili zaščiteni na ta način pred škodo od strani velikih jelenjih čred tudi kmetiški kolonisti teh treh držav.

Zdaj bo treba določiti nomadom nove poti, kar kolonistom seveda ni po volji, ker se vsakdo brani dati svoje zemljišče na razpolago za laponske selitve.

Rastlinstvo v severnih pokrajinah postaja bujnnejše, pa tudi živalstvo. Zlasti opažajo, da se pojavljajo v teh krajih ptice, ki prej niso tam živele. Na Švedskem onstran polarnega kroga so začeli gojiti v zaščitnih dolinah celo vinsko trto, fižol in kumare, ki dobro uspevajo. Pri mestu Lulea na skrajnem koncu Botniškega zaliva so začeli nasajati in gojiti jablane, ki dajejo tudi dober sad. Jabolka so sicer precej drobna, toda izvrstnega okusa. V bodoče nameravajo vpeljati v vseh severnih Švedskih občinah sadjerejo in vrtnarstvo, da na ta način izboljšajo prehrano tamošnjega prebivalstva, ki je bila doslej preveč enostranska. Švedske oblasti prirejajo za tamošnje žemstvo posebne propagandne gospodinske tečaje, na katerih ga skušajo pridobiti za nov način prehrane in seznaniti z gojenjem povrtnih zelenjav in sadja.

Tudi južna meja stalno zamrznjenih tal — seveda le v globini nad pol metra — se je pomaknila proti severu, in sicer zaenkrat za štirideset kilometrov. Prebivalci me-teca Mezen severno od Arhangelska so si morali nekdanji kopati kleti v trdno zamrznjeni zemlji, ki je bila trda kot granit, zdaj pa živijo na otajanih tleh kakor prebivalci ostalih južnih mest in pokrajin.

Brezpomembnost sovjetske mornarice

Nekateri tuji časopisi, ki so pred kratkim objavili senzacionalne podatke in bahaški govor Molotova, ki je izjavil, da bo sovjetska vojna mornarica kmalu močnejša od angleških »starih škaltelj«, je pri marsikom ustvaril iluzijo o silnem in nepremagljivem rdečem brodogradu. Danes, ko že dobra dva meseca boljše-viki brezuspešno napadajo finske utrdbe in vse rdeče brodogradje na Baltiku počiva v varnih pristaniščih, pa prihaja polagoma na dan tudi resnica o sovjetski vojni mornarici.

Vendar če pomislimo na to, da je imela carska Rusija samo v Baltkem morju tik pred izbruhom svetovne vojne kar 27 oklopnih, 35 križark, 115 rušilcev in torpedovk, 40 podmornic in nad 300 pomožnih enot, torej naravnost ogromno mornarico, se nehote vprašamo, kam so zapravili boljševiki vse to bogastvo, ki so ga podedovali v celoti? V ladjedelnicah v Kronštatu in Petrogradu pa so bili skoraj dokončani 4 ogromni dreadnoughti, dalje 8 velikih križark, 30 rušilcev, nad 50 podmornic in veliko število pomožnih ladij. Kaj pa je ostalo boljševikom, ko so se dokopali k oblasti? Tri oklopne iz leta 1911 po 23.000 ton; te so prekrstili v imena »Marat«, »Pariškaja komun-a« in »Oktobrska revolucija« (katero so Finci najbrž potopili), nekaj križark, nekaj rušilcev in podmornic ter blizu sto pomožnih enot.

Vse ostale ladje, kakor tudi velike in mederne enote v ladjedelnicah so oborožene tolpe potopile ali pa vrgle v zrak. Ista slika je bila v Črnem morju, na Tihem oceanu pa so sploh zapravili vse vojne ladje.

Kmalu po revoluciji so rdeči oblastniki obljubili, da bodo vse izgube nadomestili z no-

Važne posledice bodo imele te klimatične izpremembe tudi na morskem plovbu v severnih morjih. Zaradi umika večnega leda so namreč postale prevozne morske poti, ki so bile nekdanj stalno blokirane od leda in zato skoraj ne-uporabne za plovbo. To velja predvsem za pomorsko pot med Tihim in Atlantskim oceanom vzdolž sibirskih obale. Ta pomorska pot pomeni za rusko državo življenjsko vprašanje, ker bo šele prav povezala zahodna in vzhodna dele velikanske države med seboj in vključila Sibirijo z njenim neprecenljivim naravnim bogastvom v svetovni promet in trgovino. Kakor hitro so pristanišča v ustju sibirskih rek Oba, Jeniseja, Sene itd. dostopna na veliko trgovskim ladjam in pomorski trgovini, se bo izpremenila Sibirija iz zaprte celinske dežele v obmorsko deželo in v eno samo ogromno in bogato zaljedje svojih luk. To pa pomeni za Sibirijo nov gospodarski razvoj, ki ne bo v ničemer ostajal za severnoameriškim, če ga ne bo še prekosil Sicer ni dvoma, da bi se posrečilo moderni tehniki tudi brez opisanih klimatičnih izprememb v nekaj desetletjih napraviti severno sibirsko, pa tudi kanadsko obalo dostopno za pomorsko plovbo, vendar je narava ta razvoj znatno pospešila.

Neizmerne so možnosti, ki se nudijo človeštvu, če bi postale sedanje arktične pokrajine zaradi znatnega izboljšanja svojega podnebja, ki se najavlja, dostopne za redno kolonizacijo. Že zdaj bi lahko udobno živelo — po mnenju največjih polarnih raziskovalcev — v sedanjih nenaseljenih severnih polarnih ozemljih vsaj 50 milijonov ljudi. Ta številka bi se lahko potem še znatno zvišala, saj merijo severne polarne pokrajine več milijonov kvadratnih kilometrov.

vimi in velikimi enotami. Ostalo pa je le pri obljubah. Ladje so rjavale in razpadale leta in leta po pristaniščih. Šele leta 1927 je dala sovjetska vlada oklopno »Pariškaja komun-a« v popravilo, in sicer v nizozemsko ladjedelnico, ker domače niso bile temu kos. Tekom let sta bili, prav tako v tujini prenovljeni še ostali oklopni. Naročili so tudi nekaj podmornic in pomožnih enot.

Končno pa je sovjetska vlada leta 1930 le uvidela, da je skrajni čas, da pristopi k delu in je v ta namen poklicala ameriške, nemške in italijanske inženirje, kateri naj bi gradili najprej ladjedelnico in potem še ladje. Doma-čih strokovnjakov namreč ni imela. Sestavne ladijske dele, stroje itd. ji je dobavljala Amerika.

Tako se je zgodilo, da so v Kronštatu spu-stili v morje, po dolgem času, prvo podmornico in kmalu nato malo torpedovko. Vendar so vsa dela silno počasi napredovala in vlada je morala v glavnem še vedno naročevati ladje v tujini.

Danes šteje rdeče brodogradje okrog 300.000 ton

Po dvajsetih letih, rdeča mornarica, ki ob-sega okrog 300.000 ton, še daleč ni dosegla stanja v času tik pred svetovno vojno.

Jedro sovjetske oborožene sile na morju so še vedno tri stare oklopne po 23.000 ton, tipa »Oktobrska revolucija«. Te ladje so zelo počasne in slabo oborožene. Vsaka ima po 6 topov kalibra 280 mm in nekaj manjših. Križark je 14, od katerih so tri nove, ostale pa zelo stare.

Oklopna križarka »Kirov«, ki je bila naj-novejša in ponos rdeče mornarice, je tako poškodovana, da ne bo 4 mesece sposobna za boj. Njej enaka je bila »Maksim Gorki«, ki pa so jo Finci potopili. Tonaža teh križark znaša po 8600 ton, oborožitev pa po 9 topov kalibra 180 mm, 4 protiletalskih po 102 mm in 6 cevi za iz-streljevanje torpedov ter katapult za 4 vodna letala. Hitrost do 33 vozlov. Nove so še tri lahke križarke po 2895 ton, in to »Leningrad«, »Minsk« in »Harkov«. Vsaka ima po pet topov kalibra 130 mm.

Iz časa carske Rusije pa so: dve oklopni križarki tipa »Krasni Kavkaz« po 8000 ton, brez vsake bojne vrednosti; križarka »Aurora« s 5000 tonami in nekaj lažjih križark. Lansko leto pa je bila izdelana v italijanskih ladjedelnicah mala križarka »Taškent« s 7000 to-nami, ki je baje zelo hitra. Lani je bila zgra-jena tudi matična ladja za letala, ki pa ima samo 9000 ton.

Rušilcev in torpedovk je okrog 40. Novih je 9, tipa »Gordij«, in imajo vsak po 2600 ton in po 6 topov kalibra 130 mm. Ostali so stari. Torpedovk je 20, tipa »Novik«, po 1300 ton.

Največ pa je podmornic in z njimi se boljševiki kaj radi bahajo. Trdijo namreč, da jih imajo 160, kar pa je najbrž pretirano. Z ozi-rom na to, da so sovjetske podmornice v veliki večini zelo majhne, bi tudi tako veliko število ne predstavljalo mnogo. Večje so samo tri, tipa »Pravda«, po 1900 ton, in tri tipa »Zvezda« po 1400 ton, 20 jih ima po 600 ton, vse ostale pa imajo le po 150 do 200 ton. S tem dobimo

Slovita filmska igralka Olivia de Havilland, znana iz »Robina Hooda«, »Poročnica indijske brigade« itd., igra glavno žensko vlogo v filmu o letalski moči Amerike »Jelena armada«.

jasno sliko rdečega podmorskega brodogradja. S tako malimi podmornicami ni mogoče krizariti na velike razdalje, temveč se je treba omejiti na neposredno bližino obale.

Pomožno brodogradje obsega 8 minonoscev, 14 lovcev min, 6 starih in majhnih topovnjač, 36 patrolnih ladij in 120 motornih torpedovk.

Ladje v gradnji

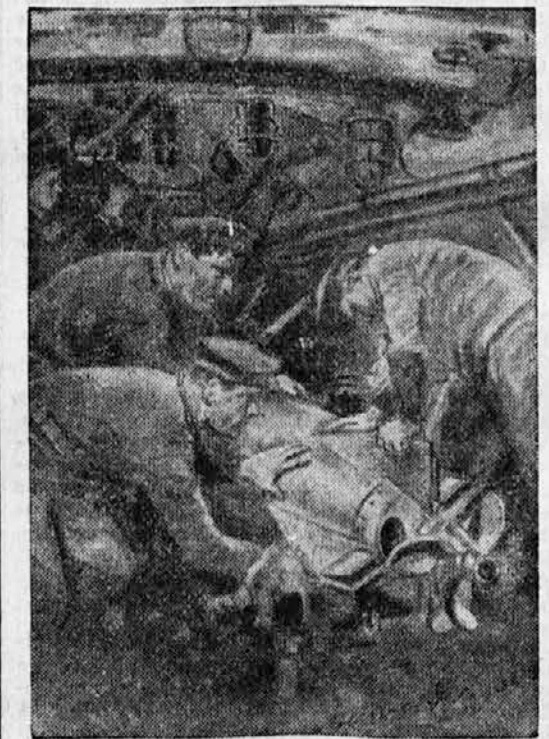
Še pred kratkim se je govorilo, da je So-vjetska Rusija naročila v Ameriki nekaj ogrom-nih oklopnih ter večje število križark in osta-lih enot. Vendar ni bilo na tem prav nič res-nice. Za velikopotezni načrt ni bilo denarja. Po tem udarcu so se rdeči mogočniki odločili zgraditi ves program doma.

Trenutno gradijo eno bojno ladjo s 35.000 tonami, dve taki pa imajo v načrtu, vendar vse sestavne dele, stroje in topništvo uvaža Ame-rika. Dalje 4 križarke tipa »Kirov« in 4 tipa »Taškent«, nekaj rušilcev in podmornic ter pomožnih enot.

»To je torej tista velikanska mornarica, katera naj bi premagala »stare škaltje« Velike Britanije.

Njeno udarno moč zmanjšuje še dejstvo, da morajo biti ladje raztresene po starih mor-jih. Prav tako podmornice, od katerih jih je 72 v Baltiku, 55 na Tihem oceanu, ostale pa v Črnem morju.

Tretja slabost pa je nesposobno moštvo, ki ne zna upravljati ladij, posebno tistih novejš-ega tipa. To se je pokazalo v današnji rusko-finski vojni.

Torpedo porivajo v cev.

Radio

Program radio Ljubljana

Cetrtek, 15. februarja: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12 Zvezde in zvezdniki (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Za vsakega nekaj (plošče) — 14 Poročila — 15 Baletna glasba (Rudolf Kolarič) — 18.40 Slovensčina za Slovence (g. dr. Rudolf Kolarič) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nae. ura: Telovadno predavanje — 19.40 Objave — 19.50 Deset minut zabave — 20 Slovenske narodne po-jete g. Mirko Premelj in Andrej Jarc, na harmonika spremlja g. A. Stanko — 30.45 Reprodukcijski koncert simfonije glasbe — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Koncert lahke glasbe (Radijski orkester).

Petek, 16. februarja: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 11 Solska ura: Slov. nar. pesmi (g. Stanko Prek) — 12 Naše pesmi in napet (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Opol-danski koncert Radijskega orkestra — 14 Poročila — 18 Zenska ura: Okrasni vrtovi (g. ing. arh. Grasel) — 18.40 Katarina — 18.20 Zhor mandolin (plošče) — 18.40 Francosčina (g. dr. Stanko Leben) — 19 Napovedi, po-ročila — 19.20 Nae. ura: O narodnih plesih (prof. Lju-bica Jankovič, Zagreb) — 19.40 Objave — 19.50 Ise-ljenska poročila — 20 Koncert, Sodelanje g. Boris Po-pov, prof. P. Sivic in Radijski orkester — 21.30 B. Smetana: Iz mojega življenja (plošče) — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Harmoniko igra g. Jenko Vilbald.

Angleški vojaki pred žolskim poslopjem v Franciji, kjer prebivajo.

Kako postanem energičen?

Knjigarna Mr. Williama Humbuga v Littlefieldu je bila prava zlata jama. Toda nemogoče, da bi bila želja po izobrazbi v Littlefieldu večja kot drugod, ali pa da bi bil Mr. Humbug pri izbiri svojih knjig kazal posebno izbran okus. Ne, skrivnost uspeha Mr. Humbuga je obstajala v tem, da je bil istočasno trgovec, založnik in avtor. Brošure, ki jih je sam napisal in sam založil, so se prodajale na veliko. Naslovi pa so bili tudi dovolj zapeljivi: »Vsakdo svoj lastni odvetnik«, »Zobozdravnik v žepu« ali pa »Umno čebelarstvo s pomočjo hipnoze«. Potreba po takih praktičnih pri-ročnikih je tako narasla, da je Mr. Humbug nazadnje prodajal le še proizvode lastnega duha. Vsak drugi mesec se je pojavila v izloženem oknu njegove knjigarne nova brošura, katere prva izdaja je bila vedno v najkrajšem času razprodana. Mr. Humbug si je že izračunal, da bi lahko vse do svojega 70 leta mirno živel od novo izdanih svojih starih brošur, ne da bi mu bilo treba še kdaj kakšno novo delo napisati. Toda tega nista dovoljevala niti njegova delavnost, niti njegova ambicija, in tako so se častiti meščani Littlefielda in okolnih mestec vedno že vnaprej veselili na najnovejšo delo Mr. Humbuga, ki naj bi zopet na kakšnem novem polju prineslo koristi. Ko sta izšli visoko-politični brošuri Mr. Humbuga: »Jaz in Demosten« in »Kako navežem volice nase« — tedaj je bilo jasno, da so someščani in čitatelji izvajali kon-

sekvence in izvolili komaj 40 letnega Mr. Humbuga soglasno pri prihodnjih okrajnih volitvah za po-slanca. Mr. Humbug je s tem dosegel višek svoje slave.

Nekoliko hiš naprej od trgovine Mr. Humbuga je stanoval Billy Timid, mlad bančni uradnik, ki se ni odlikoval v ničemer, razen po svoji preveliki skromnosti, nekoliko nerodnem nastopu in po po-manjkanju energije, kar je bilo po njegovem mne-nju neozdravljivo. Billyjeva pomanjkljiva odločnost pa je presegala tudi že vse meje: Že osem let je sedel v banki z isto začetno plačo, že več kot tri leta se je navduševal za dražestno tovarišico v uradu Miss Alice Parker, ne da bi si upal storiti odločen korak. Kolikokrat je bil že namenjen za-hvatiati od strogega ravnatelja povišanje plače, še večkrat pa, dražestni Miss Alice Parker priznati svojo ljubezen. Toda njegovi dobri nameni se niso nikdar uresničili, in najlepši govori, ki jih je bil Billy doma sestavil, so doživeli žalosten polom, saj niso bili sploh nikdar izgovorjeni. Če je ravnatelj slučajno začel govoriti o kakšni nevažni zadevi, ali pa če je Miss Alice začela kak neuraden po-govor, potem je Billy vedno zardel kakor kuhani rak in začel jecati, da si je s tem vsako šanso že vnaprej pokvaril.

Billy se je bil že odpovedal vsakemu povišanju plače in tudi dražestni Miss Alice, ko je nekoč na poti v banko obstal pred izloženim oknom Mr. Humbuga, ki je bilo okrašeno z 50imi izvodi brošure: »Kako postanem energičen?«. Najnovejša si-gurna metoda po Coné-u in indijskih virih. Avto-

sugestija, prenos volje, individualna hipnoza in še mnoge druge stvari, vse skrajno zanimivo opisano od Williama Humbuga. Neu-peh izključen! Ni ču-dno, če se Billy ni dolgo pomišljal, ampak stopil v trgovino ter brez pogajanja plačal ne prav nizko ceno 8 dolarjev za en izvod. »Ali bom zdaj zares postal energičen?« je boječe vprašal Billy. Vzvi-šeno se je smehljaj veliki mož nad naravnost ab-surdno možnostjo, da bi katero izmed njegovih del moglo doživeti neuspeh. »Mladi mož«, je rekel s prepričevalnim glasom, »če ne boste v teku enega tedna najbolj energičen človek v Littlefieldu potem Vam ne samo vrnem Vaših 8 dolarjev, ampak Vam dam še 20 dolarjev od svojega!« Zadovoljen je vzel Billy knjigo in odšel. Drugi dan je komaj pričakal opoldanski počitek, da se je zatopil v študij svoje knjige. »Najvažnejše je avtokoncentracija«, se je glasilo prvo poglavje. »Veruj v svojo lastno ener-gijo, pa boš energičen. Vse di se v mehko oblazi-njen stol, podpri glavo z rokami in zapri oči! Po-tem se koncentriraj izključno samo na svojo osebo, pozabi na svojo okolico in na soljudi, reci 50krat zapored: Jaz sem energičen, jaz hočem biti ener-gičen, jaz moram biti energičen! To vajo ponovi dnevno 10 krat!« Billy se je vsedel na mehek stol, podpri glavo z obema rokama in zaprl oči: »Jaz sem energičen jaz hočem biti energičen jaz mo-ram biti energičen!« je mrmral. Sredi avtokoncen-tracije pa je zaslišal glas svoje gospodinje: »Go-spod Billy, če Vas boli glava ali pa ste se preha-dili, potem se vlezite na posteljo, skuhala Vam bom lipov čaj!«

(Nadaljevanje.)